

Ponència

La música valenciana com a factor identitari

Salvador Chuliá Hernández

Alfagar. 24 de novembre de 2018

Abans d'entrar al fondo de la qüestió que nos ocupa volguera fer una breu introducció que nos situe en un pla musical.

Com be saben, sobre la música i el seu gran poder evocador s'han deixat escrites tota classe d'atribucions, també en relació als seus orígens sent moltes d'elles pures hipòtesis.

Introducció

Sobre l'orige uns l'atribuïxen a l'imitació que l'home feu del cant dels pardals, uns altres pretenen vore'l en les exclamacions que servien de senyals de l'home primitiu, també hi ha qui ho relaciona en el fenomen de l'eco... pero lo únic cert (i d'açò estic segur), és que la música com a fet sonor ha existit sempre i des de l'era cristiana en els tratadistes de contrapunt i els estudiosos en profunditat de la composició musical, s'han aplegat a desenvolupar tècniques que nos han permés filar a quants componem este diví art des de distintes perspectives.

En tot això, la música no es llimita a evocar imàgens concretes o suscitar emocions simples, sino que suggerix estats d'ànima indefinibles. És la manifestació més excelsa de l'art, el mig sublim pel qual s'expressa alegria, dolor, enyor, desesperació, pau...

Tenint en conte tota la tradició escolàstica, venim a confirmar que art i ciència al mateix temps, es donen en la música com en cap altra matèria.

PLATÓN ya diu en un dels seus pensaments: "La música dona ànima a l'Univers, ales al pensament, vols a l'imaginació, encant a la tristea, goig i vida a totes les coses".

Un altre pensament molt bell el trobem en SCHUMANN: "La música és com l'escac: La Reina (la melodia) té el poder suprem; pero qui decidix el joc sempre es el Rei (el contrapunt i l'harmonia)", i ací un servidor afig que el ritme és el motor de la pròpia vida.

Ya els teòrics migevals tenien predilecció pel ritme i preferentment pel ternari, perque té principi, mig i fi i els evocava a la Santíssima Trinitat: Pare, Fill i Esperit Sant.

Tres són també els elements que intervenen en el fet musical. Yo els nomene el triàngul màgic: Compositor, intèrpret i oyent. Cap dels tres podria existir sense els altres dos. Sense l'intèrpret mai podríem sentir les composicions, només quedarien en grafismes carents de vida. L'intèrpret puix s'encarrega de donar vida sensible a la partitura del compositor. I de faltar-los ad estos dos l'oyent, parlarien i escriurien per al buit.

Tornant als orígens de la **música valenciana**, historiadors i troballes arqueològiques, parlen clarament de músics i músiques en la seua triple faceta: profana, popular i religiosa; unes per a ballar i lluitar, unes altres per als cants populars i les últimes per a presentar ofrenes a la divinitat.

L'arqueologia i unes altres branques del saber han ajudat a que, a través de les seues troballes, pugam traure conclusions més o menys tancades d'aspectes etnogràfics i en el cas que nos ocupa, de la cultura musical dels pobles.

Els gots ibèrics -vaixells- recuperats dels sigles I i II abans de Crist, evoquen en els seus dibuixos guerres, danses, ritos i músics en distints instruments com flutes, violes...

Si nos cenyim estrictament a l'època ibèrica trobarem en la Regió Valenciana una obra mestra, la Dama d'Elig. Evidentment, del domini dels ibers en la península entorn als sigles III i I abans de Crist, s'han trobat alegories que nos conduïxen de nou a l'evidència de la música en el nostre poble.

Em referiré ara a les ceràmiques del poblat ibèric de Sant Miquel de Lliria, que estan exposades en el Museu de Prehistòria de la Diputació Provincial de València.

Són uns gots en representacions de músics i dansants; en algunes de les ceràmiques s'entreveuen dones en flutes menudes i hòmens en flutes més grans... en uns altres podria representar-se la dansa 'dels bastonets', danses guerreres i un llarc etc.

Per tant, la **música valenciana** té una identitat molt singular i personal.

Existixen conservades cançons i danses per a jugar, l'importància i riquesa de les quals es notable. L'Institut de Musicologia '*Alfons el Magnànim*', arribà a

publicar més de 1500 melodies, entre elles trobem cançons infantils, amoroses, de festa, religioses, nadalenques, de labors agrícoles, humorístiques, dansades...

La música valenciana com a factor identitari

Com el tema d'esta dissertació és el de **la Música Valenciana com a factor identitari**, haurem de parar un moment a determinar este concepte.

El concepte Identitat, del llatí *identitae*, va estretament lligat al d'unitat. Per ad alguns l'unitat es reduïx a l'identitat, per a uns atres l'identitat es reduïx a l'unitat. (Sant Tomás d'Aquino nos diu en alguna ocasió que: '*la Unitat és una forma d'Identitat*').

La relació que guardarem d'ara en avant en esta comunicació, serà tractar d'entendre i explicar el factor *identitari* a través de la música, comprenent per valencià, tot allò que nos definix com un poble en identitat pròpia dins de la nació espanyola com a unitat.

Es podria comparar esta relació d'un modo senzill en la d'una estructura metàlica formada per dos barres paraleles travessades per unes atres soldades ad estes. Formarien una unitat que, posada en horisontal, tindria l'identitat d'un reixat i en vertical la d'una escala.

Dit açò, i partint de que el Regne de València com a identitat està lligat a Espanya com a unitat, fixar l'orige exacte de lo que hui classifiquem com folclor valencià en una determinada época, no serà possible.

Certament el **folclor** té influència en el ser humà abans de nàixer. Senya antiga i curiosa és la que dona el célebre poeta llatí Marco Valerio Marcial, de Calatayud, qui elogia en els seus versos a les ballarines gitanes, les quals varen produir sensació en Roma, en danses i repics de postices, el popular instrument hispà.

La cançó i dansa popular és molt antiga, pero el terme **folclor** la propon en 1846 William Thomas, per a designar el saber tradicional de les nacions civilisades.

La paraula **folclor**, lliteralment traduïda, vol dir el saber del poble; 'no lo

que se sap d'ell, sino lo que ell pensa que sap'. Per tant, l'estudi d'este ha de ser sistemàtic, metòdic, comparatiu i científic; és dir, es deurà abordar en un anàlisi sèrio dels tres elements que integren les tradicions, a saber: costums, ritos i creències. El concepte de costum és sense dubte el més vast.

Per a ser concret, l'estudi del folclor data de la segona mitat del segle XIX. Des de que el britànic Thomas propongué el terme, els amants de les llegendes i tradicions populars seguiren cultivant esta branca del saber, sens un atre víncul que el de la comunitat intel·lectual d'estudis, els quals s'unificaren en 1878 en Londres en la fundació de la Folklore Society, que fon la primera societat folclorista. Dita societat tenia per objecte la conservació i la publicació de les tradicions populars... balades llegendàries, proverbis locals, dits vulgars, balls, músiques i un llarc etcétera.

A l'obra de la nova societat varen contribuir la major part d'erudits de tots els països.

En Espanya, nos trobem en l'esperit cult i mamprenedor d'Antonio Machado i Álvarez, conegut en el pseudònim de Demófilo, descendent de sabis i progenitor de grans poetes.

Interessat pel món de lo popular, pronte s'identificà en els afanys i quefers de la Folklore Society, introduint en Espanya eixos estudis, contagiand en el seu entusiasme a una atra sèrie d'amics i estudiosos coetàneus.

Aixina naix la societat El Folklore Español, les bases de la qual redactà el propi Machado i són publicades per primera volta el 3 de novembre de 1881.

S'ha de dir que en tots els llocs el folclor s'ha conservat per mijos directes –la creació viva i renovada del poble–, o indirectes –l'adopció de la cançó per l'artista en l'obra d'art–; açò ya denota una influència directa del folclor en la composició musical.

La vasta lliteratura de cançoners són font inagotable de documentació. *Las Cantigas de Santa María*, del rei Sabi Alfonso X, els renomnats del Vaticà, el d'Ajuda i el de Brancatti, que formen el corpus de la maravellosa escola galaic-portuguesa.

En acabant d'estes primeres fonts, figuren baix la seua doble manifestació

poètica i musical, com casi tots els senyalats, els cançoners de músics cortesans. El cançoner dels sigles XV i XVI nomenat de Palau, publicat per l'ilustre músic Barbieri. Seria llarc nomenar tots els cançoners que en les seues melodies han influït per a que d'elles ixca la labor de la composició musical.

Al costat de les cançons, tenim les obres polifòniques estampades baix l'influència del folclor. En primer lloc, la que aparegué en la Biblioteca de l'Universitat d'Upsala i que publicà Rafael Mijana.

Naturalment, el món de la composició sempre ha begut de la música popular agarrant, si cap, més força que mai en l'època dels nacionalismes (s. XIX), en Grieg, Cui, Borodin, Rimsky Korsakov, sens oblidar als nostres, Falla, Granados, Albéniz, Turina, Julio Gómez, Jesús Guridi, Chapí, Serrano, Giner, Palau, Izquierdo, Massotti, Pastor i un llarc etcétera.

Per la gran quantitat de pobles i civilitzacions establits en la nostra Pàtria, es reconeix en Espanya una gran varietat de tipus de cançons i danses populars.

En algunes d'elles s'observen caràcters sumament antics, que fan pensar en cants anteriors a la vinguda de fenicis i grecs. Es tracta de melodies molt ancestrals que devem relacionar en les cultures primitives ibèriques o cèltiques dels *castros*.

En el litoral llevantí no seria difícil senyalar un oríge oriental o helènic per ad algunes de les seues melodies, les quals segurament portaren els pobles que ací s'establiren. No oblidem tampoc les relacions que posteriorment hi hagué en la ciutat grega de Bizanci, sobretot en acabant de la cessió de part d'este litoral a dit imperi.

Si els escriptors romans alaben els cants hispànics és indubtable que, com hem dit abans, pogueren tindre un oríge pre-romà algunes de les melodies del nostre repertori popular. En el periodo visigòtic, en el que es forma l'important repertori llitúrgic que porta este nom, és degueren compondre també cançons profanes o a lo manco no llitúrgiques, que han pogut quedar a través dels sigles conservades pel poble.

Posteriorment, l'influència de les composicions escrites o compostes en el periodo de dominació aràbiga, que en tanta força imprimí el seu sagell en la

música popular espanyola, aportaria un nou eco oriental.

Les cançons i danses compostes pels trobadors i joglars han tingut una supervivència molt major i eficaç en tant que es referien a temes religiosos o profans molt volguts pel poble. En dites cançons i danses es denoten girs del modo de l'escala natural. Aixina tenim per eixemple, cançons de gesta, amatòries, en honor a la Mare de Deu o als sants patrons dels diversos llocs, etcétera.

En esta gran varietat d'elements, que constituïxen el nostre repertori popular i sobre tot, tenint en conte la separació que la geografia imponia a les diverses regions per la dificultat de mijos de transport, no nos ha d'estranyar que, dins d'esta enorme varietat, s'hagen conservat característiques molt definides en la música popular de cada u dels regnes que conformaven la Espanya.

En totes les regions hispanes hi ha una gran diversitat de cançons que constituïxen la millor expressió dels sentiments populars en els millors moments de la seua vida. Aixina, tenim per eixemple cançons que s'adapten molt be als treballs del camp. Les faenes agrícoles tenen una matisació musical, senyalem per eixemple les cançons de batre (trilla), de sega, les que entonen els mossos i les chiques en els descansos, despuix de la faena de la recollida d'olives; aixina mateix tenim cançons marineres, amatòries, de breçol, de boda, de festa, de jugar els chiquets... totes elles molt variades en cada lloc i en elements típics molt diferenciats.

Pero seguint en els orígens i basant-me en senyes que he pogut recopilar a través dels meus estudis musicològics, és curiós vore que, en la conquesta de la ciutat de València per Rodrigo Díaz de Vivar, el dia 15 de juny de 1094, la música es cultivava en esta ciutat en instruments com la viola (objecte en enormes coincidències en la guitarra actual, pero en sis o sèt cordes dobles, en similitut al llaüt o bandúrria)

Puix be, documents antiquíssims nos parlen de músics que en estos instruments feyen melodies en les que usaven molt l'interval de segona augmentada. D'ahí ya s'entreveu una contextura modal que va definint-se a través dels temps com la pròpia de la música que es cultivava en el mediterràneu.

El **factor identitari** del que tractem, adquirix forma en la música valenciana, molt abans de que el dia 9 d'octubre de 1238, el rei Jaume I entrara majestuosament en la hui Catedral Metropolitana de València, acompanyat dels seus nobles i bisbes.

En entrar en el temple, s'entonà un *Te Deum*, en acció de gràcies, acompanyant als cors eclesiàstics.

Com es sabut la catedral valenciana està dedicada, per exprés desig de Jaume I i seguint la tradició del segle XIII, a l'Assunció de Maria.

En la magna celebració del 9 d'octubre, cada any, se senten en la Sèu al cor catedralici, acompanyat de la musica d'orgue. Des de la dècada dels anys noranta, el *Te Deum* que se canta, és una composició del nostre volgut i plorat pare José Climent, obra que li fon encarregada pel Consistori del Cap i Casal. La mentada composició, està plagada d'interessants girs melòdic-harmònics de l'estirp valenciana.

Institucions com l'Institut de Musicologia 'Alfons el Magnànim', nos aporten publicacions de cançons i danses pertanyents a les comarques d'Ontinyent, Bèlgida, Morella, Pego, Tavernes de Valldigna, Catarroja, etc.

Pensem per un moment en la composició *Dia de Pasqua en Catarroja* i podrem vore que, en gran tècnica, el mestre José Manuel Izquierdo tractà, de forma impecable, el folclor que en la Regió Valenciana (i concretament en Catarroja) es canta o cantava en els típics dies de Pasqua.

També hi ha un interessant volum dedicat casi exclusivament a música de danses de diverses comarques i localitats com Algemesí, Silla, Moixent, Vallada, Alcoy, Cocentaina, Montichelvo, etc. En ell, podem apreciar danses com: *La Moixaranga*, *Dansa dels Porrots*, *Ball dels Pastorets*, *Dansa del Velatori*, aixina com diversos *Fandangos*.

Aixina mateix, tenim la jota Valenciana; es denomina de diverses formes, sent les més ordinàries el '*Ú*', el '*Ú i el dos*', el '*Ú i el dotze*'... Certament la Jota es cultivà en casi tots els regnes, com ara el de Valencia, Aragó, Castella, Astúries, Navarra, Múrcia... En tots la jota forma part del seu folclor més arraïlat, pero és la '*Jota Valenciana*' la que adquirix una identitat si cap, més pròpia.

Açò és degut a que els compositors la dotaren d'una forma rondó, mesclant lo popular i lo simfònic. Dita forma consta d'una introducció, primer tema, desenroll, copla, un episodi i reexposició.

Per a apreciar part de lo que indique se podria escoltar el tercer moviment de *Esperit Valencià*, obra de la qual soc autor i apreciar el tracte simfònic que s'imprimix a la josta valenciana punjant o utilisant est enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=v5M8xEDUhOY>.

Despuix d'esta menuda mostra musical, serà evident que, en la nostra terres valencianes, existix un bellíssim folclor, cançons de breçol i les populars *albaes*, que són serenates que abans i actualment fan els mossos de matinada, acompanyats de tabal i dolçaina, aixina com de rondalles.

¿Quí no recorda la notable novela de Blasco Ibáñez *Cañas y Barro*?, ahí apareix en la festa patronal del Palmar el *Cant de les Albaes*, en el que s'inspirà també el patriarca de la música valenciana, Salvador Giner, per a crear el seu poema simfònic *Una nit de Albaes*.

No cal oblidar el *Cant Valencià* o *d'estil*, ya que la veu humana, que és l'instrument més perfecte de la creació, ha segut, és i serà, el millor conductor de les tradicions.

Devem agrair la llabor de López Chávarri, José Doménech, María Teresa Oller i el nostre admirat José Climent, que, en molt de treball i dedicació, nos deixaren escrits testimonis melòdics i rítmics, que nos han servit als compositors per a poder plasmar i deixar per a l'eternitat esta riquesa i tesor etnogràfic-musical en les nostres obres.

Guarde manuscrits de Chávarri i del meu volgut i immortal amic, don José, que són per a mi, un tesor en esta matèria.

Encara que puga oblidar-ne algun i solament citant als que ya no estan entre nosatres, recordaré els noms dels qui sempre tingueren present la valenciania en la seua música:

José Pons, Vicente Rodríguez Monllor, Francisco Cabo, Pascual Pérez Gascón. D'este últim resenyaré que fon organiste i gran pedagog. Eixercí durant 34 anys com a organiste en la catedral valentina i es conserva un escrit de març

de 1845 en el que es relata, que, estant Franz Liszt en València, en motiu d'un concert que donava com a soliste, en la seua visita a la catedral, escoltà preludejar al mestre Pérez Gascón. Liszt quedà impressionat per la seua facilitat per a l'improvisació i el felicità públicament.

Seguint en l'interminable llista, destacaré d'igual modo a: Salvador Giner, López Chávarri, José Manuel Izquierdo, Manuel Palau, Leopoldo Magenti, Manuel Penella, Pedro Sosa, José Roca, Ernesto Pastor, José M.ª Cervera, Rafael Talens, Asins Arbó, Amando Blanquer... Tots deixaren testimoni del nostre riquíssim folclor en algunes de les seues composicions.

Serà mereixcut reconèixer també el treball que es desenrolla des de la *Federación de folklore de la Comunidad Valenciana*, liderats per Manuel Camarasa com a president. Esta Federació procura que es posen en *solfa* distintes músiques del nostre folclor; cors, rondalles, balls, que serviren a la creació d'ahir i també a la de hui.

Igualment serà de justícia fer menció de l'aportació de Lo Rat Penat a la tradició musical i llingüística del nostre Regne. El *Cor Popular* d'esta entitat, fundat en octubre de 1980 per Rosa Bartual i Oliver (en glòria estiga), format per veus, rondalla i percussió, fomenten com ningun altre, les tradicions i troballes populars del nostre històric Regne.

Com tots sabem i volem, Lo Rat Penat, és una societat cultural valenciana, fundada en 1878, per Constantí Llobart. Certament la més dedicada a la promoció històrica de lo valencià: llengua, música, ball... També és la primera institució en expedir títuls que reconeixen el coneiximent de la llengua valenciana.

En honor a la valenciania de Lo Rat Penat, escoltarem, *Mosaico Valenciano*, obra de la meua producció en la que evoque de manera inequívoca la música valenciana com a factor identitari. Són els intèrprets la gran pianista, catedràtica del Conservatori de Tallin, Melli Öts i el meu propi fill Ernesto Chuliá.

Existixen gravacions en cd que gogen d'un bon sò, els invite a que observen quants modos es poden utilitzar per a tractar les *albaes*, la marcha de la ciutat, cançons de chiquea i tantes atres melodies del nostre folclor, en

Mosaico Valenciano per a trompeta i piano. Es poden escoltar en l'enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=0-scEj08GMA>.

Ara, per a mantindre en la meua dissertació, el rigor que demanda la temàtica, passaré a resenyar un capítul singular que mereixen els antecedents de les bandes de música valencianes. Certament en l'actualitat hi ha censades més de 1900 bandes.

Entre les moltes accepcions que té el significat banda, podríem agarrar la més senzilla: Cos d'eixecutants que toquen instruments de vent, corda i percussió, baix la direcció d'un músic major –en l'argot militar– i d'un director per lo que fa a bandes de societats o municipals.

Certament, ans que existiren les Bandes Municipals de València, Castelló i Alacant, ja sobreixien a lo llarc i ample del Regne bandes de música en innumerables poblacions; l'afició a la música a través d'estes agrupacions era un fet notable i la cultura popular creixia a través d'estes, les quals portaven a les localitats transcripcions de les millors partitures de l'història de la música.

Vist el seu enorme calat en la societat d'estes localitats, l'Ajuntament de València fundà en 1866 el Certamen de la Fira de Juliol. Aquell primer concurs, tan sols tenia una obra obligada i obtingueren premi d'entre les bandes inscrites –9 en total–, la Primitiva de Carlet, i les d'Utiel, Alberic, Algemesí i Sagunt.

L'ambient del Certamen anà *in crescendo* i cada any es presentaven major número d'agrupacions.

En 1901, el dia 23 de juliol prengueren part en el Certamen tres bandes militars i dèneu bandes de música civils. Tal fon l'impacte que suscità en l'ambient musical i polític de l'època, que el regidor de l'Ajuntament de València, Vicente Ávalos Ruíz, qui era a la vegada crític musical del periòdic *El Pueblo*, contactà en el patriarca de la música valenciana, Salvador Giner, per a posar en marcha la creació d'una banda per a la Ciutat.

Despuix dels eixercicis d'oposició pertinents i les directrius marcades pel mestre Giner, es formà un prestigiós tribunal per a assignar la plaça de director de la Banda Municipal. Presidit pel mateix Giner, el jurat el formaven els prestigiosos músics Bartolomé Pérez Casas, Amancio Amorós, Juan Cantó i

Onofre Alcayana i obtingué la plaça de director per unanimitat, per mig d'oposició, Santiago Lope, acreditat director i compositor, naixcut en Logroño en 1871 i que en acabant d'una dilatada carrera en la nostra ciutat, fallí en 1906.

Alacant creà la seua banda en 1912, sent alcalde Federico Soto Mollá i a proposta del regidor Tomás Tato Ortega, sent el primer director per oposició de la banda alacantina el notable músic *Luis Torregrosa*.

També Castelló de la Plana, seguint els passos de les seues ciutats germanes creà en 1925 la seua respectiva banda, sent el seu primer director Pascual Asencio Hernández.

Des de llavors, les bandes en la nostra Regió no han parat de créixer, incorporant a la plantilla instruments de corda, com els violoncels i contrabaixos. D'esta manera seran les bandes de València les pioneres en formar una sonoritat més simfònica. Ademés, a l'ampar de les bandes, es crearen les societats musicals, lo que constituí un instrument per a les composicions tant d'abans com d'ara, formant un verger de creativitat musical en tota la Regió.

A tot aço s'ha d'afegir que sense la música, tan present en l'entorn festiu, serien inimaginables els distints actes fallers i, des de que s'escrigueren els ya tradicionals passodobles com *Lo cant del Valencià*, *L'entrà de la murta*, *El fallero...*, no s'han deixat d'escriure peces en honor ad estes festes tan valencianes i per això tan musicals.

Els monuments i tradicions que han pres forma a través de les festes dedicades a sant Josep han servit per a inspirar a multitud de compositors. Entre la vasta composició de músiques, hi ha dos que se senten i sentiran de per vida en estes festes: *El fallero*, de José Serrano i *València*, de José Padilla.

València, pertany a l'obra *La bien amada*, evocant el seu passodoble el desfilat de la dòna valenciana en encert inusitat, reunint un donaire i frescura, a on el text li canta a la ciutat en galanies certeres:

“Valencia
es la tierra de las flores
de la luz y del amor.”

Per una altra part, *El fallero*, fon un encàrrec de l'industrial valencià Emilio Vilella, gran amic i admirador del mestre Serrano. En un acort de la comissió fallera, es demanà al mestre un passodoble que fora d'interpretació obligada en un concurs de bandes que se celebraria durant les festes de sant Josep de l'any 1929.

Serrano, molt afaenat en l'estrena de la sarsuela *Los Claveles*, contestà al seu amic Vilella:

“- Benvolgut Vilella, no saps quànt t'agraïxc l'idea de demanar-me un passodoble per ad eixe concurs de bandes. En molt de gust el compondria, pero una volta conseguixca l'arrendament del Teatre Fontalba.

- Bo Pepe, no obliades escriure'l... les festes de sant Josep no estan llunt i els mijos musicals valencians esperen la pàgina.

- Tem que l'esperen debades, contestà Serrano.”

Cada dia d'ensaig de la sarsuela *Los Claveles*, Serrano observava que acodia el seu nebot, Samuel Navarro, qui no anava tant per conèixer la nova sarsuela del mestre, sino per a vore si este li entregava el passodoble encarregat per la comissió fallera.

En acabar l'ensaig, Serrano li va dir

“- Samuel, no tinc escrit ni un sol compàs pero quedem-nos a sopar.”

Despuix de sopar Serrano es tancà en una sala en la que hi havia un piano i una guitarra; puix Serrano es valia d'estos dos instruments per a provar lo ya escrit.

A la poc de dos hores ixqué el compositor dient:

“- Samuel, tinc el passodoble faller, ¿a vore qué te pareix?

- Formidable -digué Samuel- és molt alegre i bonico.

- Puix envia una informació en l'avisador del teatre a casa del copiste Medel, que vinga per casa demà per a entregar-li'l ya instrumentat, per a que pose en net la partitura. Seguidament s'enviarà a València i que tragen els papers.”

Naturalment, Serrano ho compongué en llapis i borrador, és dir, com es fa o deu fer. Despuix li l'enviaria al copiste per a que ho passara a net i bona lletra.

He de dir i llamentar el fet de que hui en dia en els conservatoris no s'ensenyen la pràctica de la caligrafia musical. Observe a sovint que els estudiants a penes saben escriure música si no és en l'ordenador; és dir, no practiquen la 'caligrafia musical'.

Be... puix aixina quedà compost el passodoble *El fallero*, que obtingué un èxit resonant en el concurs que guanyaria la Banda de Riola, que dirigia José Tamarit.

Esta peça és del repertori de totes les bandes a dia de hui.

Ara be, no es llimita a la forma passodoble la creació musical entorn a les festes valencianes.

En la música religiosa adquirix un calat enorme en la Missa d'Infants, en la festa dedicada a la Mare de Deu dels Desamparats.

Cada segon dumenge de maig, es produïx un bell nexxe d'unió entre les falles i esta bella missa.

A les huit del matí comença la Santa Missa i sobre el fondo la Banda i Orquesta Municipal abans, ara Orquesta Simfònica, i la Coral Infantil Juan Bautista Comes del Conservatori Municipal de València que vaig tindre l'honor de dirigir durant més de vint anys, junt als chiquets de la Escolania de la Mare de Deu, educats i dirigits pel nostre col·laborador Luis Garrido, deixen sentir belles composicions.

Qui donà puixança en la part musical d'esta celebració fon el gran pianiste i mestre José Roca Coll. A la seua jubilació la continuà el pare Climent, i des de 1993 agarrí yo el testic fins a 2009 que la dirigix el director d'orquestra Vicente Chuliá.

La música realça lletres com:

“Al matí cap al llevant

quan naix el dia

les campanes van dient

Ave Maria”

Una atra pàgina que no pererirà és la composició preparada per al moment de l'ofrena de flors de la Fallera Major d'Infantil i la seua cort d'Honor a la Mare de Deu, la *Ofrena a la Mare de Deu dels Desamparats* d'Eduardo López Chávarri.

Fixent-se en la profunditat de la lletra:

“Mare dels Desamparats
pren l'ofrena d'estes flors
van en elles nostres cors
del teu amor inflamats.”

És tota la Missa un gloriós cant als chiquets desamparats de València i, per això, del món, la qual sempre conclou ademés en els himnes a la *Mare de Deu*, el *Himne Regional* i el *Nacional*.

He volgut enaltir estos sentiments, que tant agrada hui denominar 'culturals' o 'd'identitat' i que, com vorem guarden una estreta relació en el lema triat per ad este treball, sense oblidar-me de nomenar la festa de Moros i Cristians.

La música sempre ha acompanyat a estes festes des dels seus inicis. Està documentada en Xàtiva i Alcoy l'utilització de tamborins i tabals, pifres, dolçaines o postices en els sigles XVI i XVII i de tambors i trompetes –músiques de retreta– en el sigle XVIII, encara que no serà fins al sigle XIX quan les bandes de música s'unixquen a les festes de Moros i Cristians, fent-se acompanyar les *filaes* per les seues respectives bandes de música.

Les marches són obres musicals que entren dins de les composicions definides pel moviment o pel ritme. Regulen el pas d'un cert número de persones i presentaven una estructura, forma i ritme que els diferenciaven del restant de músiques fins al moment conegudes, iniciant d'esta manera la música festera de moros i cristians en personalitat pròpia.

L'Entrada de Moros cobra una espectacularitat inusitada, denominant-se en els programes d'actes de l'època com 'el més cridaner i pintoresc acte de les festes'. Per supost, la música s'adaptarà a dit acte, apareixent un nou gènere musical fester: la marcha mora. En 1958 es desenrollà la marcha cristiana, obrint un nou camí en el devindre de la música de la festes de Moros i Cristians.

Aixina que, els tres grans gèneros musicals de les festes de Moros i Cristians són el passodoble, la marcha mora i la marcha cristiana. Les seues diferències més bàsiques venen marcades pel ritme que se li imprimix a cada una:

- *Passodoble*: composició utilitzada tant per moros com per cristians i destinada principalment per a desfilars en els actes de la Glòria, Primera Diana, Segona Diana, etc.
- *Marcha Mora*: composició utilitzada en l'Entrada de Moros, en un aire més parsimoniós i melodia en resonància oriental, caracteritzada pels seus girs i les seues harmonies frígies.
- *Marcha Cristiana*: composició utilitzada en l'Entrada de Cristians, en un aire èpic i marcial, caracteritzada per una harmonia més occidental.

D'una forma o d'una altra, València demostra que, a través de la música, la llengua i les tradicions festeres, ha segut capaç de rememorar els seus antepassats, enriquits per la variada i colorista cultura del poble valencià.

És precís fer menció ad algunes de les obres dedicades per un servidor, be a València, be ad alguns dels seus personages ilustres.

En l'època dels huitanta fundí, junt al volgut i tan recordat don José Climent, el Grup de Metalls Catedralicis de València, que volia posar de relleu i rememorar els *ministres* catedralicis del barroc. Format per quatre trompetes, tres trombons, dos trompes, tuba, timbals i orgue, durant els dèu anys en els que ferem vàries gires en repertori internacional, de distintes èpoques i estils, compongú ex professo per a dita formació:

- *La Sèu*, obra dedicada a la nostra Catedral Metropolitana de Santa María.
- *Remembrança del Corpus Valencià*, inspirada en la festa del Corpus Christi
- I per últim *Homenage a Juan Luis Vives*, obra que en el cinccents aniversari del seu naiximent dediquí a l'insigne humaniste valencià i que s'estrenà el dia en que en la catedral es presentaren els quatre *Evangelis* en llengua valenciana.

Totes estes obres i gran part de la meua producció musical, han estat basades en girs, contrapunts i essències del context religiós i popular valencià, tant en lo més racional de mi com en lo més profund de la meua sensibilitat.

Com dia Iturbi: “lo que corre per les venes no ho canvia cap paperet”.

En l'actualitat i des de fa ya molt temps, tenim en la nostra Regió vàries associacions d'àmbit musical, que, des de distints prismes, tracten de promulgar l'identitat musical del poble valencià.

Además de les ya mentades, tenim a:

- *Asociación de Compositores Sinfónicos Valencianos*, més coneguda com COSICOVA, la qual presidí durant vint anys.
- *La Ilustre Academia de la Música Valenciana*.

I per últim indicar que, des de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana, la qual té distintes Seccions:

- Arqueologia Prehistòria: *Julián San Valero Aparisi*.
- Ciències Migambientals i Agroalimentàries: *Eduardo Primo Yúfera*.
- Economia i Dret: *Luis Santángel*.
- Estudis Ibèrics: *Domingo Fletcher Valls*.
- Etnologia i Cultura popular: *Francisco Martínez i Martínez*.
- Genealogia i Heràldica: *Julián Ribera i Tarragó*.
- Història de l'Art Valencià: *Mariano Benlliure Gil*.
- Ingenieria Cartogràfica: *Jorge Juan*.
- Llengua i Lliteratura Valencianes: *Lluís Fullana Mira*.
- Patrimoni Artístic: *Roc Chabás*.
- i Musicologia: *Juan Bautista Comes*.

Com podran intuir, totes les seccions porten el nom de grans figures, prestigioses i reconegudes en els seus distints camps d'estudi.

Des de la Secció de Musicologia, lluitarem en decisió per a que l'identitat de la Música Valenciana, perdure i creixca en el temps i seguirem estudiant i treballant mentres nos quede salut.

En tot, m'agradaria que quedara en la memòria de qui lligga açó –que en

part també fon motiu d'una conferència– com a principal *leitmotiv*, que tota la vida humana està acompanyada per la música. Des de les cançons de breçol, les de la nostra chiquea, religioses, les d'ofici i les de festa i en contrapunt, les de funerals, amors, llar, pàtria... VALÈNCIA.

No oblidem que: *'La música és un element que acompanya i acompanyarà per sempre la vida de tots els valencians'*.

Salvador Chuliá Hernández.

Febrer de 2018